

SVAR PÅ REMISS GÄLLANDE EU-KOMMISSIONENS DIREKTIV OM FASTSTÄLLANDE AV HARMONISERADE KRAV PÅ DEN INRE MARKNADEN VAD GÄLLER TRANSPARENS KRING INTRESSEREPRÄSENTATION FÖR TREDJELÄNDERS RÄKNING OCH OM ÄNDRING AV DIREKTIV (EU) 2019/1937

Vi yrkar på att Sverige inte ställer sig bakom direktiv 2019/1937. Vi förstår kommissionens motiv för att försöka skydda och stärka unionens demokratier och ambition att motverka desinformation och utländsk påverkan i EU:s beslutsprocesser. Vi anser att lagförslaget som det ser ut idag inte kommer att kunna bidra till ovan nämnda problembild. Tyvärr ser vi hur det i stället kommer att exempelvis underminera EU som global förebild och förespråkare för demokrati och mänskliga rättigheter. Dessutom kommer det att stigmatisera och försvåra för civilsamhällsorganisationer att verka och utvecklas i sin egen rätt. Nedan har vi listat ett flertal punkter där vi ser brister som bör ändras om Sverige ska kunna godkänna direktivet.

Sammanfattande kommentarer:

- **EU:s anseende som global förebild och förespråkare för demokrati och mänskliga rättigheter riskerar att skadas**

Lagförslaget i dess nuvarande form och dess konsekvenser kan skapa omätbara skador på EU:s globala roll och rykte som en global förebild och förespråkare för demokrati, mänskliga rättigheter och civilsamhället. Tillika ser vi samma problematik för EU:s medlemsländer som är engagerade i att finansiera och arbetar politiskt för mänskliga rättigheter och demokrati. EU, som idag är en av världens största och viktigaste givare och röster kring arbetet med demokrati, mänskliga rättigheter och civilsamhällsorganisationer, kommer att kraftigt underminera sin trovärdighet när det gäller att kritisera lagar om utländsk finansiering i andra länder. Vi kan även dra paralleller till USA:s krig mot terrorismen från 2001 där bland annat inskränkningar av medborgerliga friheter, användningen av tortyr samt förebyggande attacker, gav många stater en förevändning att exempelvis hota, begränsa och helt stänga ner sina motståndare, inklusive civilsamhällsorganisationer. Det ger auktoritära stater ett "carte blanche" som kan få negativa konsekvenser för överskådlig framtid.

- **Stor risk för myndighetsmissbruk**

I organisationen Civicus årsrapport för 2023 beskrivs hur under de sex senaste åren så har tolv europeiska länder gått bakåt i internationella mätningar av det demokratiska utrymmet. Vi ser en tydlig uppåtgående trend av autokratisering bland europeiska länder där demokratiska fri- och rättigheter sakta men säkert begränsas och urholkas. Vi befävar därför att den här typen av lagförslag kan användas nationellt för att hota och begränsa politisk opposition och civilsamhällsorganisationer, vilket vi har sett exempel på i många av de länder där medlemmar och partners verkar. Även om medlemsstaterna ska se till att införa "lämpliga skyddsåtgärder" för att säkerställa att tillsynsmyndigheten utövar sin befogenhet på ett rimligt sätt, särskilt rätten för organisationer som är föremål för tillsyn till ett effektivt rättsmedel och en opartisk domstol", så är detta alltför vagt för att kunna garantera organisationers frihet och oberoende. Tillika menar direktivet att entiteter som bryter mot direktivet kan åläggas administrativa böter, efter en eller flera varningar. Inga straffrättsliga påföljder kommer att vara möjliga. Vi tror tyvärr inte att det kommer att bidra till kommissionens intention att

försöka skydda och stärka unionens demokratier och ambition att motverka desinformation och utländsk påverkan i EU:s beslutsprocesser.

- **Brist på konsekvensanalys kopplad till jämställdhet**

Vi finner inte någon typ av jämställdhetsanalys i lagförslaget. Detta är problematiskt. Genom att genomföra en jämställdhetsanalys kan man identifiera om lagförslaget kan ha differentierade effekter på kvinnor och män. Detta är avgörande för att säkerställa att lagstiftningen inte oavsiktligt förstärker redan existerande könsskillnader eller missgynnar någon grupp på grund av kön. Att ta hänsyn till könsperspektivet kan bidra till att identifiera potentiella blinda fläckar eller brister i förslaget samt att optimera dess effektivitet för både kvinnor och män. EU har ett långvarigt och tydligt politiskt åtagande för att främja jämställdhet och bekämpa diskriminering på grund av kön. Genom att genomföra jämställdhetsanalyser av lagförslag uppfyller EU sina åtaganden enligt internationella och EU-specifika överenskommelser och riktlinjer för att främja jämställdhet och skydda kvinnors och mäns rättigheter.

- **Oklara definitioner**

I lagförslaget ser vi flera oklara definitioner och ett alltför brett tillämpningsområde. Framför allt görs ingen åtskillnad mellan den rådgivande roll som civilsamhället har när det gäller offentlig politik och till exempel privat lobbyverksamhet som drivs av ekonomiska intressen. Definitionen av "intresserepresentation" verkar omfatta de flesta aktiviteter som utförs av civilsamhällesorganisationer i allmänhet. Textens bredd bjuder in till misstolkning och missbruk. Bland annat hade det varit lämpligt med en definition för att påvisa skillnaden mellan påverkansarbete utfört av civilsamhällesorganisationer och kommersiellt driven lobbying. Alla typer av intressegrupper verkar här inte omfattas på alls samma sätt.

- **Rapporteringskrav**

Ökad rapporteringsbörda för öppna och transparenta civilsamhällesorganisationer som redan idag omfattas av väldigt höga rapporteringskrav är ett stort bekymmer. Det blir särskilt kännbart för små organisationer med begränsade resurser och kapacitet och tar bort nödvändigt fokus från själva kärnan i verksamheten. Dessa ökade krav innebär också att det enbart blir en viss typ av organisation med omfattande resurser och kapacitet som kan fortsätta verka. Det kan stänga ute mer löst sammansatta nätverk och tillfälliga konstellationer, vilket blir mer vanligt i alltmer stängda och repressiva kontexter. Förslaget kommer även att öka kraven och skapa en administrativ börda på medlemsländerna för att skapa nationella register. Det kan skapa en oreda mellan olika myndigheter där civilsamhällesorganisationer kan "fastna" i byråkratin.

- **Stigmatisering av civilsamhället**

Enligt EU-kommissionen riktar sig direktivet inte specifikt till civilsamhällesorganisationer, vilket enligt kommissionen ska minska risken för stigmatisering. Man menar därför att direktivet inte ska jämföras med en så kallad "foreign agents law". Vi som civilsamhällesorganisationer känner dock igen den här typen av lagstiftning från ett flertal länder där vi och partners är verksamma. Den blotta existensen av en liknande lag har gett regeringar möjligheter att hota, begränsa och stänga ner civilsamhällesorganisationer godtyckligt. Man har även kunnat beskylla organisationer för att springa andra länders, entiteters eller individers ärenden helt utan bevisning och på det sättet ökat organisationers hotbilder och begränsat våra och partners möjligheter att arbeta i det offentliga. Det får en tydlig avskräckande effekt på organisationer och sätter oss i en extremt känslig position, där

riskerna är stora för självcensur och andra begränsningar vid exempelvis politiskt påverkansarbete. Detta är särskilt märkbart för organisationer som arbetar mot korruption. Kommissionen tillstyrker tillika att direktivet kan ha en begränsad inverkan på åtnjutandet av rätten till föreningsfrihet. Det är glädjande att flera av EU:s medlemsländer också pekar på de potentiella negativa konsekvenser som direktivet kan ha för civilsamhällesorganisationer, kring stigmatisering (och ökade administrativa bördor).

Remissvaret har koordinerats av CONCORD Sverige och tagits fram av arbetsgruppen för Civilsamhällets demokratiska utrymme (Civic Space).

Följande organisationer står bakom remissvaret:

Olof Palmes Internationella Center

Kvinna till Kvinna

We Effect

Swedwatch

Fonden för mänskliga rättigheter, MR-fonden

Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas, transpersoners, queeras och intersexpersoners rättigheter, RFSL

Diakonia

Kristna Fredsrörelsen

Act Svenska kyrkan

Individuell Människohjälp, IM

Svenska missionsrådet, SMR

Östgruppen

Plan International Sverige